

VRIJHEID EN VERBONDENHEID IN AUGUSTIJS PERSPECTIEF

Aan het eind van het symposium bij gelegenheid van de heropening van de Boskapel vertelde Joost Koopmans in zijn lezing hoe “eigentijds geloven in vrijheid en verbondenheid” concreet gestalte kan krijgen.

Het begin van de Boskapel

De Boskapel in Nijmegen is in de jaren zestig geboren uit de visie van het convent van augustijnen aan de Graafseweg. Het beantwoordt aan de geest van de tijd waarin vernieuwend werd gedacht over liturgie en kerkenbouw. Dit gebouw vormt een breuk met het traditionele denken over kerkenbouw, terwijl ook de liturgie binnen deze muren zich vernieuwde in tekstgebruik, muziek en vormgeving. Van alle kanten uit Nederland en het buitenland kwamen mensen af op de eenvoud en de mensnabijheid van de liturgie. In het dagboek van het convent lees ik dat dit de augustijnen toen niet is opgevallen als iets bijzonders. Het was geen stunt, maar kwam voort uit trouw aan hun religieuze ontwikkeling.

Mijn begin bij de augustijnen

Mijn beeld van pastor-zijn is mede gevormd door deze geleefde augustijnse spiritualiteit. Ik ben pas ingetreden in 1968, na het concilie, bij de augustijnen van Mariënhage in Eindhoven, een traditioneler convent. Toch woonden daar de docenten van het Theologisch Instituut waar we werden opgeleid. -Ik denk aan Ansfried Hulbosch, bekend van zijn theologie van de evolutie en van zijn vernieuwende christologie. In de paterskerk had hij een biechtstoel. Ik herinner me hoe een van de jongere paters eens tegen hem zei: “gôh Ansfried, dat jij daar nog aan meedoet, aan dat biechthoren!” Zijn antwoord: “als de kerk vroeger mensen heeft bang gemaakt, moeten wij hen dat ook weer afleren.” Dan was daar ook Nico Luijpen, bekend van zijn existentiële fenomenologie. Hij leerde ons dat “God-an-sich” niet bestaat. Het kan misschien wel zijn, maar wat hebben wij daar aan? Juist omdat mensen zoiets ervaren als God, is Hij er. – En dan de traditionele Leopold Verhagen, “de praterpater van de radio, de epilogenspreker van de KRO”, zoals wij als fraters zongen bij een feestje, onder de bezielende leiding van Peter van Hasselt. Soms kon hij heel verrassend uit de hoek komen, zoals toen met zijn teksten op een prentje, uitgegeven bij zijn jubileum. Eén van die teksten luidde: “Niemand's nek is lang genoeg op op Gods bureau te kunnen kijken.”

Deze sfeer was voor mij als novice de augustijnse moedermelk die ik heb ingedronken. Over verbondenheid gesproken...

Het “wij” van Augustinus

Augustinus wilde zoveel mogelijk mensen meetrekken en stelde zich daarom als pastor vriendschappelijk en uitnodigend op. “Bisschop ben ik voor u, christen met u, ik wil niet gered worden zonder u” (preek 340,1). Augustijnse pastoraal dient zich af te spelen in een sfeer van vriendschap. Je niet opstellen boven of tegenover de ander, maar mens met de mensen zijn en samen met hen op weg naar God. Wij staan dus ook niet tegenover de moderne tijd, maar maken er zelf deel van uit. Mensen zijn mondig en vragen aandacht voor hun eigen verhaal, hun eigen ervaringen rond lief en leed, rond rouw en trouw. De pastor is iemand die de mens met zijn vragen en verhalen serieus neemt. Hij is niet de kerkelijke ambtenaar die toeziet of alles wel formeel in orde is en theologisch klopt, maar de religieuze mens die op de eerste plaats geïnteresseerd is in jouw vreugde en verdriet, jouw hoop en wanhoop, jouw geloof en twijfel. Als iemand bij ons aanklopt voor bijvoorbeeld een doop, een huwelijk of een uitvaart, maar zijn of haar gedrag wijkt af van de officieel kerkelijke leer, zullen wij de deur niet dicht doen. Nee, we beginnen met vertrouwen, met een stukje geloof in deze mens.

We luisteren naar de verhalen die mensen ons te vertellen hebben en merken dan dat ze op verhaal komen. Wie deze vrijheid van handelen niet neemt, stopt de mens al gauw in een hokje en daarmee stopt het verhaal. Een gemiste kans.

Voorbeeld

Om het met een voorbeeld duidelijk te maken citeer ik eerst uit een brief zoals ik er meer krijg: “(.....) Ik wil u vragen of u bereid bent ons te trouwen. Ik ben katholiek opgevoed, maar kom niet meer in de katholieke kerk. Wel geloof ik in God en wanneer ik naar de kerk ga is dit een evangelische of pinkstergemeente. Mijn vriend is niet gelovig. We zouden graag met u samen een dienst ontwerpen die bij ons past en Gods zegen over ons huwelijk ontvangen.” was getekend: Matilde en Stephan.

Het verhaal van deze twee in het kort (uitgebreider te lezen in de Roerom, oktober 2011, p.14 en 15: De lange weg naar huis). Matilde voelde zich als puber klem gezet tussen twee culturen: de Kosovaarse en de Nederlandse. Het kostte veel moeite zich daaraan te onttrekken, een nieuwe plek te vinden en daarna weer in balans te komen. Een christelijk hippiegezin op een woonboot heeft haar daar geweldig bij geholpen. Ze ontdekte God weer, daarbij gevoed door de opgewekte diensten van de Pinkstergemeente. Stephan is niet godsdienstig opgevoed en heeft ook zo het een en ander meegemaakt. Maar zijn trots is dat hij door geloof in eigen kracht wel iets heeft bereikt in zijn leven. Zo kwamen ze bij mij met hun vraag. Ik maakte kennis met hun beider geschiedenis en met hun verlangen naar verdieping van hun huwelijksdag. We ontdekten dat het wonder van het leven in het gewone zit en in het genieten van simpele dingen. We bespraken ook de verschillen en lieten los dat de ander moet worden zoals jij. Ze hadden een paar keer de Boskapel bezocht om eens te proeven hoe het er daar aan toe ging in de vieringen. Stephan wilde niet bij de Pinkstergemeente trouwen omdat hij zich daar opgelaten voelde bij die blijde liederen met de handen in de lucht. Matilde wilde wel een blijde viering bij haar huwelijk en voelde dat dat in de Boskapel zou kunnen, te meer ook omdat Stephan zich daar ook op zijn gemak voelde.

Maatwerk

Zo zijn we gaan bouwen. Matilde kwam zelf met het verhaal van de bruiloft van Kana als Schriftlezing. Er zouden ook mensen van de Pinkstergemeente komen met koor en gitaar. De taak van een pastor is dan dat hij via symbolen, taal en teken een ontmoeting tot stand weet te brengen tussen het verhaal van deze twee en het Grote Verhaal. Ik kwam op het idee om na het verhaal van de bruiloft van Kana het verhaal te vertellen van de Japanse bruiloft.

Een bruidspaar dat niet rijk bedeed was, wilde toch veel volk op hun bruiloftsfeest: gedeelde vreugde, een feest voor alleman. Dus vroegen ze aan elke genodigde een fles wijn mee te brengen en leeg te gieten in een grote ton bij de ingang. Zo zou ieder van ieders gave kunnen drinken. Maar wat gebeurde? Toen het feest geopend werd liepen de bedienden naar de ton en schepten kannen vol. Maar hoe groot was hun verbazing toen het tot hen doordrong wat iedere bezoeker gemeend had: die ene fles water die ik erbij doe zal niemand bemerken of proeven! Uit de grote hoeveelheid water die ze opschepten wisten ze dat iedereen zo gedacht had, zo van: “laat mij nu maar eens profiteren van wat anderen meebrengen”.

In dit Japanse sprookje is de bruiloft een fiasco geworden omdat wat wijn had moeten zijn gewoon water is. In Kana dreigt het een fiasco te worden omdat de wijn opraakt. Hoe vaak komt dat niet voor: dat wat begint als een feest verkilt tot leegte, verveling, twijfel...geen kraak of smaak meer aan. Het verhaal van Kana vertelt ons dat de weg van Jezus Christus weer levensvreugde kan brengen in die verkillende wereld. Maar Jezus doet dat niet als bij

toverslag. Heel die verandering van water in wijn, van kleurloos naar kleurrijk, van zonder smaak naar smaakvol, loopt via gewoon menselijk handelen, van water sjuuwen en kruiken vullen, een samenspel bezield door zijn woord. En daar zag ik een parallel met het verhaal van het bruidspaar. Door alle wederwaardigheden van haar leven heen zocht ze diepgang ... God ... en ze vond Hem niet waar zijn boodschap loodzwaar wordt verkondigd, maar waar er een feest van wordt gemaakt door opgewekte mensen vol geestdrift zoals op die eerste Pinksterdag. En Stephan had ontdekt dat het wonder van het leven hem in het gewone zit, in gewoon menselijk handelen, in het aanwenden van eigen kracht, in het genieten van de simpele dingen. Dat God daarin oplicht, daar kon hij zich iets bij voorstellen.

Naast deze verbinding van hun verhaal met het Grote Verhaal, zochten we naar een verstaanbaar ritueel. Dat vonden we in het delen van wijn, door mij ingeleid met de volgende tekst:

Jezus indachtig die levensvreugde bracht in een kille wereld,
zal het bruidspaar ons nu de beker reiken
als teken van de levensvreugde
die ze met ons willen delen.
Wie levensvreugde schenkt
maakt het water van het gewone bestaan
tot wijn van het koninkrijk Gods.

Samen met andere rituelen en teksten die bij een huwelijksviering passen werd het een kleurrijke en smaakvolle bijeenkomst waarin levensvreugde doorklonk, eindigend met de spiritual: "O happy day"! Volgens mij past deze aanpak bij het maatwerk dat Augustinus toepast in zijn Regel. Vanuit zijn aandacht voor het persoonlijk verschil tussen de leden van een groep en het respect voor ieders persoonlijkheid, klinkt steeds weer in de Regel door dat aan ieder gegeven moet worden wat hij of zij persoonlijk nodig heeft.

Conclusie: vrijheid in verbondenheid

Als je begint met geloof in mensen, gaan mensen geloven. Deze uitspraak van bisschop Bluysen met wie ik mij zeer verbonden voel, gaat als een mantra met me mee. Je ziet mensen thuiskomen bij hun diepere zelf. Mee mogen helpen aan het openen van ogen, aan het zichtbaar maken wat er in het gewone leven verborgen ligt, aan verbeterde betrekkingen tussen de mens en zijn Geheim: dat vind ik het mooiste van pastor zijn. Maar om deze verbondenheid te bereiken, heb ik wel vrijheid nodig. Is dat niet de vrijheid van de kinderen Gods (Romeinen 8,21)?

Joost Koopmans